

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Чорноморський національний університет імені Петра Могили

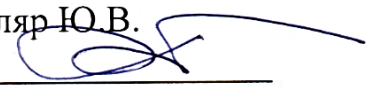
Юридичний факультет

Кафедра конституційного та адміністративного права і процесу

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Перший проректор

Котляр Ю.В.

“31” серпня 2022 року

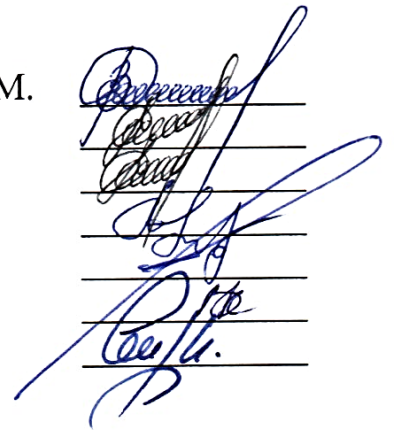
РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ЮРИДИЧНА ТЕХНІКА

Спеціальність 081 «Право»

Розробник
Завідувач кафедри розробника
Завідувач кафедри спеціальності
Гарант освітньої програми
Декан юридичного факультету
Т.в.о. директора НН ІПО
Начальник НМВ

Стратонов В.М.
Ткаля О.В.
Ткаля О.В.
Коваль А.А.
Січко Д.С.
Каблуча В.І.
Шкірчак С.І.

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показника	Характеристика дисципліни	
Найменування дисципліни	Юридична техніка	
Галузь знань	08 Право	
Спеціальність	081 «Право»	
Спеціалізація (якщо є)	Відсутня	
Освітня програма	«Право»	
Рівень вищої освіти	Другий (магістерський)	
Статус дисципліни	Вибіркова	
Курс навчання	5	
Навчальний рік	2022-2023	
Номер(и) семестрів (триместрів):	Денна форма	Заочна форма
	9	13,14
Загальна кількість кредитів ЄКТС/годин	3 кредитів / 90 годин	
Структура курсу: – лекції – семінарські заняття – годин самостійної роботи студентів	Денна форма	Заочна форма
	10	4
	20	6
	60	80
Відсоток аудиторного навантаження	33%	11%
Мова викладання	Українська	
Форма проміжного контролю (якщо є)	Контрольна робота (з.ф.н.)	
Форма підсумкового контролю	Екзамен	

2. Мета, завдання та результати вивчення дисципліни

Мета: вдосконалення та поглиблення знань про поняття, особливості, види юридичних документів; формування у студентів уявлення про місце юридичної техніки у правотворчій, правозастосовній та інтерпретаційній діяльності; отримання знань стосовно техніко-юридичних прийомів і засобів та навичок їх використання при роботі з юридичними документами.

Завдання: опанування найважливіших категорій та положень юридичної техніки, особливостей укладання юридичних документів з огляду на їх призначення та види; ознайомлення з системою ведення юридичних документів та з їх класифікаційними характеристиками; вироблення навичок складання юридичних документів.

Передумови вивчення дисципліни: важливий аспект викладання даної дисципліни базується на знаннях, вміннях та навичках зі спеціальних дисциплін: «Теорія держави і права», «Конституційне право України», «Кримінальний процес», «Адміністративний процес», «Цивільний процес» тощо. На основі цього розвиваються здібності вмілого формулювання, тлумачення та застосування норм законодавчих та підзаконних актів.

В результаті вивчення дисципліни студент отримує:

Загальні компетентності:

– здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел (ЗКЗ);

– здатність приймати обґрунтовані рішення (ЗК7).

Спеціальні (фахові) компетентності спеціальності:

– здатність застосовувати принципи верховенства права для розв’язання складних задач і проблем, у тому числі, у ситуаціях правової невизначеності (СК1);

– здатність використовувати сучасні правові доктрини та принципи у правотворчості та в процесі застосовування інститутів публічного і приватного права, а також кримінальної юстиції (СК5);

– здатність самостійно готувати проекти нормативно-правових актів, обґрунтовувати суспільну обумовленість їх прийняття, прогнозувати результати їх впливу на відповідні суспільні відносини (СК14);

– здатність самостійно готувати проекти актів правозастосування, враховуючи вимоги щодо їх законності, обґрунтованості та вмотивованості (СК15).

Програмні результати навчання:

– оцінювати природу та характер суспільних процесів і явищ, і виявляти розуміння меж та механізмів їх правового регулювання (ПРН1);

– обґрунтовано формулювати свою правову позицію, вміти опонувати, оцінювати докази та наводити переконливі аргументи (ПРН6);

– використовувати передові знання і методики у процесі правотворення та правозастосування інститутів публічного та приватного права і кримінальної юстиції (ПРН11);

– брати продуктивну участь у розробці проектів нормативно-правових актів, обґрунтовувати суспільну обумовленість їх прийняття, прогнозувати результати їх впливу на відповідні суспільні відносини (ПРН16).

3. Програма навчальної дисципліни

Денна форма:

	Теми	Лекції	Практичні (семінарські, лабораторні, півгрупові)	Самостійна робота
1	Тема 1. Юридична техніка як сфера наукових знань і навчальна дисципліна.	1	2	9
2	Тема 2. Поняття і сутність правотворчості. Законодавча техніка.	1	2	9
3.	Тема 3. Техніка формування змісту та внутрішнього оформлення нормативно-правових актів. Техніка корпоративних актів.	2	4	9
4.	Тема 4. Техніка документального вираження змісту нормативно-правових актів.	2	2	9
5.	Тема 5. Юридичне письмо, юридична термінологія, юридичні конструкції.	1	4	9
6	Тема 6. Юридична техніка міжнародного права.	1	2	9
7	Тема 7. Правореалізаційна та правозастосовна техніка. Техніка тлумачення нормативно-правових актів.	2	4	6
	Всього за курсом	10	20	60

Заочна форма:

	Теми	Лекції	Практичні (семінарські, лабораторні, півгрупові)	Самостійна робота
1	Тема 1. Юридична техніка як сфера наукових знань і навчальна дисципліна.	2		12
2	Тема 2. Поняття і сутність правотворчості. Законодавча техніка.		2	12
3.	Тема 3. Техніка формування змісту та внутрішнього оформлення нормативно-правових актів. Техніка корпоративних актів.			12
4.	Тема 4. Техніка		2	12

	документального вираження змісту нормативно-правових актів.			
5.	Тема 5. Юридичне письмо, юридична термінологія, юридичні конструкції.	2	2	8
6	Тема 6. Юридична техніка міжнародного права.			12
7	Тема 7. Правореалізаційна та правозастосовна техніка. Техніка тлумачення нормативно-правових актів.			12
	Всього за курсом	4	6	80

4. Зміст навчальної дисципліни

4.1. План лекцій

Денна форма

1	<p>Тема 1. Юридична техніка як сфера наукових знань і навчальна дисципліна.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Понятійно-категоріальний апарат юридичної техніки. 2. Місце юридичної техніки в системі юридичного знання. 3. Поняття та види юридичної техніки. Співвідношення юридичної техніки із законодавчою технікою та законодавчою технологією. <p>Тема 2. Поняття і сутність правотворчості. Законодавча техніка.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Поняття та принципи правотворчості. Поняття законодавчої техніки. 2. Підзаконна правотворчість. 3. Законодавство та помилки законотворчості.
2	<p>Тема 3. Техніка формування змісту та внутрішнього оформлення нормативно-правових актів. Техніка корпоративних актів.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Вимоги до змісту нормативно-правових актів (змістові правила). 2. Основні способи та прийоми формування змісту нормативно-правових актів. 3. Логіка нормативно-правового акта. 4. Поняття та ознаки корпоративного права. 5. Принципи створення корпоративних нормативних актів.
3	<p>Тема 4. Техніка документального вираження змісту нормативно-правових актів.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Структура та письмовий виклад нормативно - правового акта. 2. Система лінгвістичних засобів. 3. Юридичні помилки та способи їх розпізнавання. 4. Норми права та стаття нормативно-правового акта. Способи викладу норм права в нормативно-правових актах.
4	<p>Тема 5. Юридичне письмо, юридична термінологія, юридичні конструкції.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Поняття та види юридичного письма. Стиль і тональність юридичного письма. 2. Поняття юридичного терміна і термінології. Поняття та види юридичних конструкцій. 3. Юридичні презумпції та фікції. <p>Тема 6. Юридична техніка міжнародного права.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Поняття та структура юридичної техніки. 2. Функції юридичної техніки міжнародного права. 3. Понятійні конструкції міжнародних нормативно-правових актів.
5	<p>Тема 7. Правореалізаційна та правозастосовна техніка. Техніка тлумачення нормативно-правових актів.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Поняття та суть реалізації права. 2. Види і форми правореалізації.

	<ol style="list-style-type: none"> 3. Правозастосування як особлива форма реалізації норм права. 4. Поняття і загальна характеристика тлумачення права. 5. Види тлумачення норма права.
--	--

Заочна форма

1	<p>Тема 1. Юридична техніка як сфера наукових знань і навчальна дисципліна.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Понятійно-категоріальний апарат юридичної техніки. 2. Місце юридичної техніки в системі юридичного знання. 3. Поняття та види юридичної техніки. Співвідношення юридичної техніки із законодавчою технікою та законодавчою технологією.
2	<p>Тема 5. Юридичне письмо, юридична термінологія, юридичні конструкції.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Поняття та види юридичного письма. 2. Стиль і тональність юридичного письма. 3. Поняття юридичного терміна і термінології 4. Поняття та види юридичних конструкцій. 5. Юридичні презумпції та фікції.

4.2. План семінарських занять

Денна форма

1	<p>Тема 1. Юридична техніка як сфера наукових знань і навчальна дисципліна.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Поняття юридичної техніки та її доктринальні основи. 2. Значення юридичної техніки для юриста, управлінця, парламентаря. 3. Загальні правила юридичної техніки. 4. Історія розвитку юридичної техніки. 5. Види юридичної техніки, її співвідношення із законодавчою технікою та законодавчою технологією.
2	<p>Тема 2. Поняття і сутність правотворчості. Законодавча техніка.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Поняття правотворчості та правотворчого процесу. 2. Стадії правотворчого процесу. 3. Способи і види правотворчості. 4. Поняття законодавства, вимоги до законодавства. 5. Експертиза проектів нормативно-правових актів.
3	<p>Тема 3. Техніка формування змісту та внутрішнього оформлення нормативно-правових актів. Техніка корпоративних актів (ч. 1).</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Основні способи та прийоми формування змісту нормативно-правових актів. 2. Логіка нормативно-правового акта. 3. Логіка формування законопроекту та його норм права. 4. Вибір зовнішньої форми нормативно-правового акта. 5. Вимоги до внутрішньої форми нормативно-правових актів.
4	<p>Тема 3. Техніка формування змісту та внутрішнього оформлення нормативно-правових актів. Техніка корпоративних актів (ч. 2).</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Особливості корпоративних актів. 2. Техніка створення корпоративних правових актів. 3. Помилки при прийнятті корпоративних актів. 4. Значення корпоративних актів.
5	<p>Тема 4. Техніка документального вираження змісту нормативно-правових актів.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Юридична мова. 2. Структура та письмовий виклад нормативно - правового акта. 3. Поняття норми права. 4. Структура та конструкція норм права. 5. Норми права та стаття нормативно-правового акта. Способи викладу норм права в

	нормативно-правових актах.
6	Тема 5. Юридичне письмо, юридична термінологія, юридичні конструкції (ч. 1). 1. Поняття, види, стиль, тональність юридичного письма. 2. Вимоги та правила використання юридичних термінів. 3. Правила формулювання юридичних термінів, юридичні дефініції. 4. Ознаки та сутність правового поняття. 5. Ознаки та сутність юридичних дефініцій.
7	Тема 5. Юридичне письмо, юридична термінологія, юридичні конструкції (ч. 2). 1. Поняття та значення юридичних конструкцій. 2. Види та функції юридичних конструкцій. 3. Використання юридичних конструкцій при підготовці текстів юридичних документів. 4. Юридичні аксіоми, преюдиції. Юридичні символи. 5. Вимоги до використання преюдицій в юридичному процесі.
8	Тема 6. Юридична техніка міжнародного права. 1. Поняття юридичної техніки міжнародного права. 2. Структура юридичної техніки міжнародного права. 3. Функції юридичної техніки міжнародного права. 4. Понятійні конструкції міжнародних нормативно-правових актів.
9	Тема 7. Правореалізаційна та правозастосовна техніка. Техніка тлумачення нормативно-правових актів (ч. 1). 1. Правозастосування як особлива форма реалізації норм права. 2. Види правозастосування. 3. Процес застосування норм права, його основні стадії. 4. Техніка ведення договірної роботи. 5. Судова діяльність як різновид правозастосування.
10	Тема 7. Правореалізаційна та правозастосовна техніка. Техніка тлумачення нормативно-правових актів (ч. 2). 1. Поняття і загальна характеристика тлумачення права. 2. Способи тлумачення норм права. 3. Техніко-юридичні вимоги до структури та змісту актів тлумачення норм права. 4. Техніка опублікування актів тлумачення норм права. 5. Прогалини в тлумаченні норм права.

Заочна форма

1	Тема 2. Поняття і сутність правотворчості. Законодавча техніка. 1. Поняття правотворчості та правотворчого процесу. 2. Стадії правотворчого процесу. 3. Способи і види правотворчості. 4. Поняття законодавства, вимоги до законодавства. 5. Експертиза проектів нормативно-правових актів.
2	Тема 4. Техніка документального вираження змісту нормативно-правових актів. 1. Юридична мова. 2. Структура та письмовий виклад нормативно - правового акта. 3. Поняття норми права. 4. Структура та конструкція норм права. 5. Норми права та стаття нормативно-правового акта. Способи викладу норм права в нормативно-правових актах.
3	Тема 5. Юридичне письмо, юридична термінологія, юридичні конструкції. 1. Поняття, види, стиль, тональність юридичного письма. 2. Вимоги та правила використання юридичних термінів. 3. Правила формулювання юридичних термінів, юридичні дефініції. 4. Поняття та значення юридичних конструкцій.

5. Види та функції юридичних конструкцій.
6. Юридичні аксіоми, преюдиції. Юридичні символи.

4.3. Завдання для самостійної роботи

Денна форма

1. Обов'язкова самостійна робота – виконання практичних завдань протягом семестру за темами дисципліни.

Практичні завдання.

Завдання 1.

1. Користуючись рекомендованою літературою, письмово обґрунтуйте сутність інструментального та якісного підходів до розуміння юридичної техніки та назвіть їх представників.

2. Користуючись рекомендованою літературою, письмово порівняйте, які види юридичної техніки виділяють учені І. Д. Шутак та Т. В. Кашаніна.

3. Користуючись рекомендованою літературою, наведіть приклади п'яти різних дефініцій «юридична техніка» із зазначенням науковців, які їх обґрунтували.

Завдання 2.

1. Розробити логічно-структурну схему «Правотворчий процес».

2. Підготувати наукове повідомлення на тему «Правовий моніторинг».

3. Користуючись рекомендованою літературою, охарактеризувати ознаки концепції правового акта. Навести приклад концепції правового акта або розробити власний.

4. Для проведення контрольної правової експертизи проекту Указу Президента України щодо запровадження експерименту у взаємовідносинах місцевих державних адміністрацій та регіональних органів місцевого самоврядування Главою Адміністрації Президента було залучено Державний фонд сприяння місцевому самоврядуванню в Україні. У своєму висновку щодо аналізу правового акта Державний фонд зазначив, що проект указу не узгоджується з окремими положеннями законодавства Європейського Союзу, не відповідає стратегічним напрямкам розбудови місцевого самоврядування в Україні, не сприяє розвитку соціально-економічних відносин на регіональному рівні, а також не матиме широкої громадської підтримки. Глава Адміністрації відмовився приймати висновок Державного фонду, зазначивши, що він наданий не по суті правової експертизи нормативно-правового акта. Дайте юридичний аналіз ситуації. Які види правової експертизи Вам відомі? Який порядок проведення та суб'єкти здійснення правових експертиз правових актів?

Завдання 3.

1. Розробити структурно-логічну схему «Стадії законодавчого процесу».

2. Підготувати наукове повідомлення на тему «Громадська експертиза проектів нормативно-правових актів».

3. Розв'язати ситуаційне завдання: На першій сесії міської ради нового скликання депутатами був затверджений регламент міської ради. Цим документом, зокрема, передбачено, що міська рада може приймати нормативні й інші акти у формі ухвали, доручення, звернення, заяви, процедурного рішення та

статуту територіальної громади. Акти міської ради приймаються відкритим або таємним голосуванням більшістю депутатів від загального складу ради, крім випадків, передбачених законом. Двома третинами голосів депутатів рада приймає Статут територіальної громади, затверджує регламент ради, а також приймає процедурні рішення про разове відхилення від встановлених регламентом процедур. Прийняті акти підписує міський голова, а у разі, якщо вони прийняті на сесії, скликаній депутатами чи постійною комісією ради, – голова постійної комісії міської ради з питань регламенту протягом тридцяти днів. Прийнятий у такий спосіб Статут територіальної громади міста був направлений на реєстрацію до Міністерства юстиції України. Надайте юридичну оцінку положенням регламенту міської ради. Який порядок підготовки, прийняття та оприлюднення рішень місцевих рад? Які особливості прийняття статутів територіальних громад?

Завдання 4.

1. Підготувати наукове повідомлення на тему «Система логічних вимог (правил) у правотворчості».

2. У процесі роботи над проектами правових актів, які в подальшому були прийняті, використані такі конструкції: «ніхто не може бути двічі притягнений до юридичної відповідальності одного виду за одне й те саме правопорушення» (ч. 1 ст. 61 Конституції України); «особа вважається невинуватою у вчиненні злочину і не може бути піддана кримінальному покаранню, доки її вину не буде доведено в законному порядку і встановлено обвинувальним вироком суду» (ч. 1 ст. 62 Конституції України); «незнання законів не звільняє від юридичної відповідальності» (ч. 2 ст. 68 Конституції України); «вважається, що кожна річ, набута за час шлюбу, крім речей індивідуального користування, є об'єктом права спільної сумісної власності подружжя» (ч. 2 ст. 60 Сімейного кодексу України); «усиновлення визнається недійсним за рішенням суду, якщо усиновлювач не бажав настання прав та обов'язків, які виникають у результаті усиновлення» (ч. 2 ст. 236 Сімейного кодексу України). Вказати, які техніко-юридичні прийоми формування правових норм використані у вказаних конструкціях? Обґрунтувати свою відповідь.

3. Для державної реєстрації до Міністерства юстиції України були подані накази деяких міністерств, що містили такі конструкції: «забезпечити безпечний розвиток», «цільове призначення витрат», «невикористані резерви», «слідчі органи розслідують», «відшкодування шкоди», «неповнолітня особа особисто несе відповідальність», «на підставі безпідставного затримання», «суперечить інтересам самого підопічного». Визначити плеоназми й тавтологію у запропонованих словосполученнях. Які лінгвістичні засоби формування нормативно-правового акта?

Завдання 5.

1. Розв'язати ситуаційне завдання: Під час розгляду проекту наказу Міністерства охорони здоров'я України «Про затвердження Порядку скринінгу донорської крові та її 41 компонентів на гемотрансмісивні інфекції» було прийнято рішення про його відхилення та повернення розробнику для доопрацювання. Підставою для відхилення названо його невідповідність вимогам

структури, обов'язковим елементом якої має бути норма, що містить терміни, які використовуються в цьому акті. Дайте юридичний аналіз ситуації. Які елементи структури проектів правових актів враховуються під час його формування ?

2. Розв'язати ситуаційне завдання: Для державної реєстрації наказу Міністра фінансів до Міністерства юстиції були подані його назва, дата прийняття і номер акта. Міністерство юстиції відмовило в реєстрації цього документа, посилаючись на неповноту поданої інформації. Дайте юридичний аналіз ситуації. Які вимоги до структури правового акту закріплені в законодавстві? Чи правомірні дії Міністерства юстиції?

Завдання 6.

1. Письмово навести по два приклади повних і неповних правових дефініцій.

2. Письмово обґрунтувати, що собою являє оціночне поняття та навести три приклади.

3. Проаналізувати конкретний нормативно-правовий акт за власним вибором на предмет його термінології. Визначити в ньому загальноживані, спеціальні неюридичні і спеціальні юридичні терміни; однозначні терміни і такі, які потребують тлумачення; оціночні поняття. Вказати, які дефініції понять наведено в конкретному нормативно-правовому акті.

Завдання 7.

1. Розробити структурно-логічну схему «Класифікація юридичних преюдицій».

2. Сформулювати самостійно або навести приклади норм статей законодавчих актів, у яких враховані правові аксіоми.

3. На основі аналізу правозастосовної практики знайти два приклади преюдицій та занотувати їх. Обґрунтувати значення преюдиціальних рішень для юридичної практики і проаналізувати, чи містять чинні нормативно-правові акти, зокрема Господарський кодекс України, ЦПК України та КПК України згадки про преюдиції.

Завдання 8.

1. Підготувати наукове повідомлення на тему «Договір як основний вид правореалізаційних документів».

2. Використовуючи рекомендовану для опрацювання літературу, письмово обґрунтувати відмінність акта правозастосування від нормативно-правового акта. Навести точки зору науковців з цього питання.

3. Скласти таблицю за зразком:

Техніка ведення договірної роботи			
Техніко-юридичні вимоги до форми договору	Техніко-юридичні вимоги до змісту договору	Техніко-юридичні вимоги до структури договору	Стадії договірної роботи

Завдання 9.

1. Розробити структурно-логічну схему «Класифікація інтерпретаційних актів».
2. Підготувати наукове повідомлення на тему «Наукові підходи до розуміння тлумачення».
3. Письмово охарактеризувати суб'єктів автентичного тлумачення.

2. Наукова доповідь або презентація з проблем юридичної техніки.

Перелік тем наукових доповідей або презентацій:

1. Стан юридичної техніки в Україні та перспективи її вдосконалення.
2. Функції і значення юридичної техніки як галузі наукових знань.
3. Особливості судової, слідчої, прокурорської, адвокатської юридичної техніки.
4. Особливості юридичної техніки української правової системи.
5. Поняття і види техніко-юридичних правил.
6. Роль юридичної техніки в житті сучасного суспільства.
7. Система техніко-юридичного інструментарію.
8. Теорія юридичної техніки як наука і навчальна дисципліна.
9. Техніка владної і невідної юридичної діяльності.
10. Техніка нормативно-правових та індивідуально-правових актів.
11. Техніка опублікування нормативно-правового акта.
12. Техніка поширення правової інформації.
13. Техніко-юридична специфіка різних спеціальностей юридичної професії.
14. Техніко-юридичні особливості електронного документообігу.
15. Юридична техніка в англо-саксонському, романо-германському, мусульманському праві.
16. Юридична техніка в конституційному, цивільному, кримінальному, адміністративному, процесуальному праві, в інших галузях українського права.
17. Юридична техніка в міжнародному праві та в праві Європейського Союзу.
18. Юридична техніка в приватному та публічному праві.
19. Юридична техніка в роботах вітчизняних і зарубіжних дослідників.
20. Юридична техніка в світлі різних концепцій праворозуміння.
21. Юридична техніка та право.
22. Юридична техніка та юридичний процес.
23. Юридична техніка та Інтернет: тенденції взаємовпливу.
24. Юридичні аксіоми, презумпції, преюдиції, фікції, декларації, символи та інші засоби юридичної техніки: особливості та практичне значення.
25. Помилки правореалізаційної діяльності. Основні дефекти правореалізаційних актів.
26. Юридичні конструкції як засоби юридичної техніки.
27. Місце і роль законодавчої технології в юридичній технології.
28. Мова та система лінгвістичних засобів нормативно-правового акта.
29. Моральні аспекти юридичної аргументації.
30. Поняття, види правозастосовних помилок та методи їх усунення.

2. Вибіркові види самостійної роботи (необов'язкові).

1. Тези доповіді на студентську наукову конференцію.

Студенти за бажанням обирають науково-практичну або наукову конференцію, самостійно, або, консультуючись з викладачем, формулюють тему доповіді з актуальних питань застосування юридичної техніки.

Тези доповіді повинні бути оригінальним авторським рукописом, мати наукову новизну, відповідати напряду роботи конференції і оформлені відповідно до вимог, які висуваються організатором у інформаційному повідомленні.

2. Участь у заходах неформального навчання.

Студенти обирають самостійно, або за рекомендацією викладача, навчальний курс на доступних платформах (EdEra, Prometheus тощо) відповідно тематиці навчальної дисципліни, узгоджують захід і тему з викладачем, а після закінчення курсу надають сертифікату про участь у відповідних заходах.

Заочна форма

Самостійна робота на заочній формі передбачає виконання контрольної роботи, виконання якої є **обов'язковим** (включає теоретичні питання та практичне завдання) та написання тез доповіді для участі у науковій конференції та участь у заходах неформального навчання (**за бажанням**).

«0» варіант контрольної роботи

Варіант 0

1. Теоретична частина.

1. Основні дефекти правореалізаційних актів.
2. Редагування управлінських, адміністративно-правових, кримінально-процесуальних, цивільно-правових, цивільних процесуальних документів.

Практичні завдання.

1. Скласти термінологічний словник до теми.
2. Тести
 1. Визначення: «... – відступ від правил тлумачення норм права, допущений у процесі інтерпретації норми права, що зумовив результат тлумачення, який не відображає змісту норми права» відповідає поняттю:
 - а) правотворча помилка;
 - б) правозастосовна помилка;
 - в) інтерпретаційна помилка;
 - г) правореалізаційна помилка.
 2. Правотворчі помилки, за яких законодавець не зміг відобразити у концепції законопроекту належний рівень розвитку юридичної та інших наук, – це:
 - а) юридичні помилки;
 - б) концептуальні помилки;
 - в) логічні помилки;
 - г) граматичні помилки.
 3. Правотворчі помилки, що представляють собою результат недотримання принципів і правил формальної логіки при підготовці законів, – це:
 - а) юридичні помилки;

- б) концептуальні помилки;
- в) логічні помилки;
- г) граматичні помилки.

4. Правотворчі помилки, які є наслідком недотримання вимог законодавчої техніки, – це:

- а) юридичні помилки;
- б) концептуальні помилки;
- в) логічні помилки;
- г) граматичні помилки.

5. Правотворчі помилки, які стосуються мови і стилю викладу норм права, – це:

- а) юридичні помилки;
- б) концептуальні помилки;
- в) логічні помилки;
- г) граматичні помилки.

6. Наявність колізій виникає внаслідок порушень:

- а) мовних правил;
- б) формальних правил;
- в) логічних правил;
- г) процедурних правил.

7. Прогалини в законі виникають внаслідок порушення:

- а) логічних правил;
- б) формальних правил;
- в) правил формування змісту закону;
- г) процедурних правил.

8. Надмірність інформації в нормативно-правовому акті виникає внаслідок порушення:

- а) логічних правил;
- б) формальних правил;
- в) правил формування змісту закону;
- г) процедурних правил.

9. Прийняття законопроекту без висновку юридичного управління апарату Верховної Ради України, - це:

- а) порушення процедурних правил;
- б) порушення формальних правил;
- в) порушення правил формування змісту закону;
- г) порушення логічних правил.

10. Неправильне зазначення реквізитів, - це:

- а) порушення мовних правил;
- б) порушення формальних правил;
- в) порушення процедурних правил;
- г) порушення правил формування змісту законів.

3. Під час проведення правової експертизи проектів окремих законодавчих актів зауваження викликали їх наступні положення: – «політична партія – це зареєстроване згідно з законом добровільне об'єднання громадян – прихильників

певної загальнонаціональної програми суспільного розвитку, що має своєю метою сприяння формуванню і вираженню політичної волі громадян, бере участь у виборах та інших політичних заходах (ст. 2 Закону України «Про політичні партії в Україні»); – «суспільно необхідні видання – пріоритетні види видань для забезпечення загальнодержавних потреб (абз. 14 ст. 1 Закону України «Про видавничу діяльність»)). *Визначте помилки, що містять норми наведених правових актів. Запропонуйте напрямки подолання помилок.*

4.4. Забезпечення освітнього процесу

Проекційне мультимедійне обладнання (проектор, екран, ноутбук/комп'ютер); Доступ до мережі Internet, точка доступу Wi-Fi; OS: Windows, Android, iOS; Browsers: Chrome / Opera / Mozilla Firefox / MS Edge; Програмне забезпечення: Word, Excel, PowerPoint; Skype, Zoom, GoogleMeet; Система електронного навчання Moodle 3.9; Тренінгова аудиторія (дошка, фліпчарт, маркери).

5. Підсумковий контроль

Підсумковий контроль здійснюється у формі екзамену. Критерії оцінювання: аргументована, логічна, повна відповідь; вільне володіння матеріалом всього навчального курсу; оперування відповідними понятійними інструментами, використання юридичних термінів; вміння встановити зв'язок між теоретичною «базою» та практикою застосування юридичної техніки; вміння аналізувати конкретні проблеми правотворчої, правозатосовчої, право реалізаційної, інтерпретаційної техніки; залучення до відповіді самостійно опрацьованої літератури; вміння аналізувати нормативні документи та користуватися знаннями нормативних актів для рішення конкретних правових норм.

Перелік питань до екзамену:

1. Поняття, предмет, мета та завдання навчального курсу «Юридична техніка».
2. Місце теорії юридичної техніки в системі юридичних наук. Співвідношення юридичної техніки як галузі наукових знань з іншими правовими та неправовими науками.
3. Поняття та ознаки юридичної техніки.
4. Структура юридичної техніки.
5. Види юридичної техніки. Загальна характеристика правотворчої, правореалізаційної та інтерпретаційної техніки.
6. Система методів науки про юридичну техніку.
7. Функції і значення юридичної техніки як галузі наукових знань.
8. Поняття та види правотворчості.
9. Принципи правотворчості.
10. Загальна характеристика правотворчого процесу.
11. Поняття та зміст правової експертизи проектів нормативно-правових актів.
12. Основні правила підготовки нормативно-правового акта.

13. Загальні вимоги до логіки, мови, стилю, форми та структури нормативно-правового акта.
14. Способи і прийоми викладу приписів норм права у статтях нормативно-правового акта.
15. Правила оформлення посилань у нормативно-правових актах.
16. Правила внесення змін та доповнень до нормативно-правових актів.
17. Поняття та значення законодавчої техніки.
18. Принципи законодавчої діяльності.
19. Структура законодавчої техніки.
20. Співвідношення законодавчої техніки і законодавчої технології.
21. Поняття законодавчого процесу та його стадії.
22. Санкціонування, промульгація й опублікування закону.
23. Підзаконна правотворчість.
24. Пряма правотворчість.
25. Локальна нормотворчість.
26. Основні способи і прийоми формування змісту нормативно-правових актів.
27. Застосування правил логіки при створенні нормативно-правових актів.
28. Порядок викладення матеріалу в нормативно-правових актах.
29. Правило мотивації прийняття нормативного акта.
30. Відповідність нормативного акта загальним принципам системи законодавства.
31. Зовнішня та внутрішня форма нормативно-правового акта.
32. Правила побудови структури нормативно-правового акта.
33. Поняття та ознаки юридичної мови.
34. Принципи словесної організації нормативних висловлювань. Дотримання правил лексики, граматики й синтаксису української мови.
35. Вимоги до стилю нормативно-правових актів.
36. Використання багатозначних слів та іноземної юридичної термінології.
37. Застарілі слова (архаїзми) в юридичних текстах і мові.
38. Професіоналізми у праві.
39. Поняття юридичного терміна та термінології.
40. Види юридичних термінів.
41. Поняття та ознаки юридичних дефініцій.
42. Значення дефініювання понять.
43. Поняття та загальна характеристика спеціально-юридичних засобів юридичної техніки.
44. Поняття та значення юридичної конструкції.
45. Види юридичних конструкцій.
46. Використання юридичних конструкцій при підготовці текстів юридичних документів.
47. Поняття та ознаки юридичної презумпції.
48. Співвідношення юридичних презумпцій з іншими правовими припущеннями.
49. Класифікація юридичних презумпцій.
50. Поняття та ознаки юридичної фікції.

51. Класифікація юридичних фікцій.
52. Використання юридичних фікцій для усунення юридичного конфлікту.
53. Поняття та ознаки юридичної аксіоми.
54. Класифікація юридичних аксіом.
55. Значення юридичних аксіом у законодавчій, правозастосовній та інтерпретаційній діяльності.
56. Поняття та ознаки юридичної преюдиції.
57. Види юридичних преюдицій.
58. Значення юридичних преюдицій. Вимоги до використання преюдицій в юридичному процесі.
59. Поняття та ознаки юридичного символу.
60. Зміст і форма юридичного символу.
61. Поняття юридичного застереження.
62. Види юридичних застережень.
63. Техніка опублікування та систематизації нормативно-правових актів.
64. Правореалізаційна, правозастосовна техніка і техніка тлумачення норм права
65. Опублікування нормативних актів: строки, офіційні і неофіційні джерела, мова, обмежувальні грифи.
66. Порядок набрання чинності нормативно-правовими актами.
67. Порядок набрання чинності іншими юридичними документами.
68. Систематизація законодавства як різновид юридичної діяльності.
69. Принципи систематизації.
70. Об'єкти, предмети та суб'єкти систематизації.
71. Загальні етапи проведення систематизації.
72. Види систематизації.
73. Поняття, ознаки та особливості кодифікації.
74. Техніко-юридичні правила кодифікації.
75. Поняття, ознаки та особливості консолідації. Техніко-юридичні правила консолідації.
76. Поняття, ознаки та особливості інкорпорації. Техніко-юридичні правила інкорпорації.
77. Облік нормативно-правових актів.
78. Комп'ютеризація роботи з систематизації. Правові інформаційно-пошукові системи, системи інформаційно-правового забезпечення та їх значення.
79. Поняття правозастосовної діяльності.
80. Основні техніко-юридичні вимоги до правозастосовної діяльності.
81. Використання техніко-юридичних засобів у процесі підготовки правореалізаційних актів.
82. Правореалізаційна техніка і правозастосовна техніка: поняття, співвідношення, значення.
83. Акт застосування норм права як різновид правореалізаційного акта.
84. Мова, стиль та термінологія актів правозастосування та вимоги юридико-технічного характеру.

85. Судова діяльність як різновид правозастосування. Вимоги до змісту судових актів.
86. Поняття і необхідність тлумачення норм права.
87. Способи тлумачення норм права.
88. Неофіційне тлумачення.
89. Офіційне тлумачення та його види.
90. Основні правила тлумачення норм права.
91. Техніко-юридичні правила попередження і ліквідації колізій і прогалин в законодавстві.
92. Помилки правореалізаційної діяльності. Основні дефекти правореалізаційних актів.
93. Поняття, види правозастосовних помилок та методи їх усунення.

«0» варіант іспитового білету з зазначенням максимальної кількості балів за кожне виконане завдання.

**Кафедра конституційного та адміністративного права і процесу
Дисципліна «Юридична техніка»
Другий (магістерський) рівень вищої освіти
Спеціальність 081 «Право»**

ЕКЗАМЕНАЦІЙНИЙ БІЛЕТ № 0

1. Місце теорії юридичної техніки в системі юридичних наук.
(Максимальна кількість балів – 13)
2. Поняття, ознаки та особливості інкорпорації. Техніко-юридичні правила інкорпорації. *(Максимальна кількість балів – 13)*
3. Поняття, види правозастосовних помилок та методи їх усунення. *(Максимальна кількість балів – 14)*

д.ю.н., професор кафедри конституційного та адміністративного права і процесу

Стратонов В.М.

**Завідувач кафедри конституційного та адміністративного права і процесу,
к.ю.н., доцент**

Ткаля О.В.

6. Критерії оцінювання та засоби діагностики результатів навчання

Денна форма

№	Вид діяльності (завдання)	Максимальна кількість балів
1	Опитування на семінарських заняттях (передбачено 5 відповідей)	5 x 5 = 25
2	Практичні завдання (передбачено виконання 5 завдань)	5 x 5 = 25
3	Наукова доповідь або презентація з проблем застосування юридичної техніки з подальшим захистом на занятті (передбачено 1)	10
	Екзамен	40
	Всього	100
Самостійна робота		
1	Тези доповіді на студентську конференцію	10
2	Участь у заходах неформального навчання	10
	Всього	120

Заочна форма

№	Вид діяльності (завдання)	Максимальна кількість балів
1	Опитування на семінарських заняттях (передбачено 3 відповіді)	3 x 5 = 15
2	Практичні завдання (передбачено виконання 2 завдань)	2 x 5 = 10
3	Контрольна робота: – теоретичні питання; – практичне завдання.	35 15 20
4	Екзамен	40
	Всього	100
Самостійна робота		
1	Тези доповіді на студентську конференцію	10
2	Участь у заходах неформального навчання	10
	Всього	120

Критерії оцінювання

Критерії оцінювання опитування. Максимальна кількість балів за одне семінарське заняття – 5.

5 балів ставиться, коли відповідь студента є повною, завершеною, логічно обґрунтованою. Зокрема, студент: виявляє повні, глибокі теоретичні знання, всебічно і ґрунтовно аналізує нормативно-правову базу; досконало розуміє сутність сучасних політико-правових процесів; самостійно і критично оцінює факти, явища, вільно висловлює власні думки; точно і повно посилається на

чинне законодавство; виявляє творчі здібності, вміє порівнювати, узагальнювати, систематизувати інформацію; правильно використовує юридичну термінологію; наводить достатню кількість прикладів з юридичної практики; робить правильні висновки, добирає переконливі аргументи; чітко, ясно і послідовно відповідає на поставлені питання.

4 бали ставиться, коли відповідь студента переважно є повною, завершеною, логічно обґрунтованою. Зокрема, студент: володіє теоретичними знаннями вище середнього рівня, але допускає незначні помилки; аналізує нормативно-правову базу; розуміє сутність сучасних політико-правових процесів; самостійно оцінює факти, явища, вільно висловлює власні думки; точно посилається на чинне законодавство; виявляє творчі здібності, вміє порівнювати, узагальнювати, систематизувати інформацію (при цьому відповідь може бути не зовсім цілісною і послідовною, містить незначні помилки); у цілому правильно використовує юридичну термінологію; наводить в цілому достатню кількість прикладів з юридичної практики; робить у цілому правильні висновки, наводить достатні аргументи; досить чітко відповідає на поставлені питання.

3 бали ставиться, коли відповідь студента в цілому є змістовною і правильною, з певною кількістю значних помилок. Зокрема, студент: репродуктивно відтворює значну частину навчального матеріалу; аналізує нормативно-правову базу на середньому рівні, проте допускає правові помилки при її тлумаченні; розуміє сутність сучасних політико-правових процесів; самостійно оцінює факти, явища, вільно висловлює власні думки; посилається на чинне законодавство; виявляє здібності до порівняння, узагальнення, систематизації основних теоретичних положень (при цьому відповідь є недостатньо цілісною і послідовною, містить помилки); використовує юридичну термінологію, допускаючи неточності у її формулюванні; не завжди може вірно зробити висновок, добрати переконливі аргументи та приклади з юридичної практики; не досить чітко відповідає на поставлені питання.

2 бали ставиться, коли відповідь студента в цілому є задовільною, зі значною кількістю недоліків. Зокрема, студент: володіє навчальним матеріалом на базовому рівні; репродуктивно відтворює незначну частину теоретичного матеріалу; на рівні середніх стандартів аналізує нормативно-правову базу, проте допускає суттєві правові помилки при її трактуванні; слабо розуміє сутність сучасних політико-правових процесів; вміє на елементарному рівні аналізувати, робити узагальнення, порівняння, висновки; на посередньому рівні посилається на чинне законодавство; виявляє слабкі знання юридичної термінології, допускає суттєві неточності у формулюваннях; не завжди може вірно зробити висновок, добрати переконливі аргументи та приклади з юридичної практики; слабо відповідає на поставлені питання.

1 бал ставиться, коли відповідь студента в цілому відповідає мінімальним критеріям. Зокрема, студент: володіє навчальним матеріалом на початковому рівні; репродуктивно відтворює незначну частину теоретичного матеріалу; на елементарному рівні, із суттєвими помилками аналізує нормативно-правову базу, має недостатні уявлення про сутність сучасних політико-правових процесів; вміє на елементарному рівні аналізувати, робити узагальнення, порівняння, висновки;

на поверховому рівні посиляється на чинне законодавство; виявляє слабкі знання юридичної термінології, допускає суттєві неточності у формулюваннях; не здатний навести приклади з юридичної практики; слабо відповідає на поставлені питання.

Критерії оцінювання виконання практичних завдань: встановлення правового змісту наведених в умовах задачі фактичних обставин; формулювання власної правової оцінки у відповідній формі; обґрунтування здійсненої правової оцінки; активність та результативність роботи; логічність, послідовність та правильність розв'язування практичних завдань.

Критерії оцінювання наукової доповіді: вступ, у якому визначено актуальність запропонованої проблеми; основна частина, в якій стисло розкривається наукова ідея автора, її теоретичне та практичне обґрунтування та авторське бачення проблеми; висновки та рекомендації щодо подальшого вирішення проблеми; системність і лаконічність викладення матеріалу, уміння вести наукову дискусію; цілісність і логічність представленого матеріалу.

Критерії оцінювання презентації: змістовність матеріалу, повнота розкриття теми, здійснення аналізу проблеми, наведення статистичних даних, наявність візуального супроводу слайдами (відео- та аудіо файлами за бажанням студентів); дотримання обмежень часу; якість усної доповіді; ступінь висвітлення всіх поставлених завдань та наявність власних висновків; оригінальність ідеї, уміння вести наукову дискусію; цілісність і логічність представленого матеріалу.

Критерії оцінювання тез доповіді: актуальність проблеми, ступінь розкриття предмету дослідження, наявність узагальнень альтернативних теоретичних підходів в межах досліджуваної проблеми, обсяг та якість опрацьованих інформаційних джерел, стильова єдність тексту, наявність наукової новизни, дотримання вимог академічної доброчесності, оформлення використаних джерел відповідно до ДСТУ 8302:2015.

Критерії оцінювання участі у заходах неформального навчання: відповідність теми заходу тематиці навчальної дисципліни, за узгодженням з викладачем, наявність сертифікату про участь у відповідних заходах.

Критерії оцінювання контрольної роботи: теоретичне питання – обґрунтованість, ступінь розкриття сутності питань; уміння працювати з дослідженнями, юридичною літературою, систематизувати й структурувати матеріал; логічна завершеність викладу матеріалу; юридична грамотність, посилення на нормативно-правові акти та наукові статті; **практичне завдання** – встановлення правового змісту наведених в умовах завдання фактичних обставин; формулювання власної правової оцінки у відповідній формі; обґрунтування здійсненої правової оцінки, посилення на нормативно-правові акти; логічність та послідовність вирішення практичного завдання.

7. Рекомендовані джерела інформації

7.1. Основні:

Нормативно-правові акти

1. Деякі питання проведення гендерно-правової експертизи: наказ Міністерства юстиції України від 12.05.2006 р. № 42/5. URL : http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/v42_5323-06.

2. Методичні рекомендації щодо здійснення експертизи нормативно-правових актів (їх проектів) на відповідність Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод: Міністерство юстиції України, Урядовий уповноважений у справах Європейського суду з прав людини; затверджено Урядовим уповноваженим у справах Європейського суду з прав людини 15.08.2006 р. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/n0003323-06>.

3. Методичні рекомендації щодо розроблення проектів законів та дотримання вимог нормопроектної техніки: схвалено постановою колегії Міністерства юстиції України від 21.11.2000 р. № 41. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v0041323-00>.

4. Положення про Веб-сайт Верховної Ради України у глобальній інформаційній мережі Інтернет: затвердж. розпорядженням Голови Верховної Ради України від 24 травня 2001 р. № 462. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/462/01-%D1%80%D0%B3/card6#Public>.

5. Про вдосконалення порядку державної реєстрації нормативно-правових актів у Міністерстві юстиції України та скасування рішення про державну реєстрацію нормативно-правових актів: наказ Міністерства юстиції України від 12.04.2005 р. № 34/5. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0381-05>.

6. Про державну реєстрацію нормативно-правових актів міністерств та інших органів виконавчої влади: Указ Президента від 3.10.1992 р. № 493/92. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/493/92/card6#Public>.

7. Про Єдиний державний реєстр нормативних актів: Указ Президента України від 27.06.1996 р. № 468/96. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/468/96>.

8. Про запровадження Єдиного державного реєстру нормативно-правових актів та здійснення правової інформатизації України: постанова Кабінету Міністрів України від 11.12.1996 р. № 1504. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/1504-96-п>.

9. Про затвердження Методології проведення антикорупційної експертизи проектів нормативно-правових актів: наказ Міністерства юстиції України від 23.06.2010 р. № 1380/5. URL : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/v1380323-10>.

10. Про затвердження Положення про державну реєстрацію нормативно-правових актів міністерств та інших органів виконавчої влади: Постанова Кабінету Міністрів України від 28 грудня 1992 р. № 731. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/731-92-%D0%BF>.

11. Про затвердження Положення про державну реєстрацію статутів територіальних громад: постанова Кабінету Міністрів України від 27.07.1998 р. № 1150. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/1150-98-%D0%BF>

12. Про затвердження Положення про Міністерство юстиції України: Постанова Кабінету Міністрів України від 02.07.2014 р. № 228. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/228-2014-%D0%BF>.

13. Про затвердження Положення про порядок здійснення обліку та систематизації законодавства в органах та установах юстиції України: наказ Міністерства юстиції України від 15.04.2004 р. № 31/5. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/v31-5323-04>

14. Про затвердження Положення про порядок роботи з законопроектами та іншими документами, що вносяться Президентом України на розгляд Верховної Ради України: Указ Президента України від 30.03.1995 р. № 270/95. URL : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/270/95>.

15. Про затвердження Порядку ведення Єдиного державного реєстру нормативно-правових актів та користування ним: Постанова Кабінету Міністрів України від 23.04.2001 р. № 376. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/376-2001-%D0%BF>

16. Про затвердження Порядку ведення Єдиного державного реєстру нормативно-правових актів та користування ним: постанова Кабінету Міністрів України від 23.04.2001 р. № 376. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/376-2001-%D0%BF>.

17. Про затвердження Порядку проведення органами юстиції перевірок стану правової роботи та систематизації законодавства: наказ Міністерства юстиції України від 18.01.2012 р. № 91/5. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0075-12>.

18. Про затвердження Правил підготовки проектів актів Кабінету Міністрів України: постанова Кабінету Міністрів України від 06.09.2005 р. № 870. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/870-2005-%D0%BF>.

19. Про затвердження Регламенту Кабінету Міністрів України: постанова Кабінету Міністрів України від 18.07.2007 р. № 950. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/950-2007-%D0%BF>.

20. Про затвердження Типової інструкції з діловодства у центральних органах виконавчої влади, Раді міністрів Автономної Республіки Крим, місцевих органах виконавчої влади: Постанова Кабінету Міністрів України від 30.12.2011 р. № 1242. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1382-15>.

21. Про затвердження форми висновку юридичної служби міністерства, іншого центрального органу виконавчої влади та його територіальних органів, місцевих державних адміністрацій за результатами проведення юридичної експертизи проекту нормативно-правового акта: наказ Міністерства юстиції України від 06.07.2011 р. № 1805/5. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/z0826-11>.

22. Про заходи щодо вдосконалення нормотворчої діяльності органів виконавчої влади: Указ Президента України від 09.02.1999 р. № 145/99. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/145/99>.

23. Про здійснення експертизи проектів законів та проектів актів Кабінету Міністрів України, а також нормативно-правових актів, на які поширюється вимога державної реєстрації, щодо відповідності положенням Конвенції про

захист прав людини і основоположних свобод та практиці Європейського суду з прав людини : наказ Міністерства юстиції України від 20.08.2008 р. № 1219/7. URL : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/v1219323-08>.

24. Про поліпшення організації законопроектної діяльності: Указ Президента України від 26.11.2003 р. № 1348/2003. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1348/2003>.

25. Про Положення про порядок підготовки та внесення проектів актів Президента України: Указ Президента України від 15.11.2006 р. № 970/2006. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/970/2006>.

26. Про проведення гендерно-правової експертизи: постанова Кабінету Міністрів України від 12.04.2006 р. № 504. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/504-2006-%D0%BF>.

27. Типова форма мирової угоди у справі про банкрутство: затв. Наказом Міністерства юстиції України від 19.06.2013 р. № 1223/5. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z1065-13>.

28. Про деякі питання практики виконання рішень, ухвал, постанов господарських судів України [Електронний ресурс] : Постанова Пленуму Вищого господарського суду України від 17.10.2012 р. № 9. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/v0009600-12>.

Навчально-методичні матеріали

1. Корж, А. В. Документація праводілової сфери : лекції та зразки документів: навч. посібник. К. : Ін-т держави і права ім. В.М.Корецького НАН України, 2003. 240с.

2. Правила оформлення проектів законів та основні вимоги законодавчої техніки : (Методичні рекомендації) / За ред. В.П.Крижанівського. К., 2007. 32с.

3. Стратонов В. Кельман М. Загальна теорія права : підручник. Вид. 6-те, доп. Херсон : ОЛДІ-ПЛЮС, 2020. 742 с.

4. Тертишник В. М. Зразки юридичних документів: настільна книга слідчого: навч. посібник. К. : Правова єдність, 2009. 344с.

5. Ткачук А. Законодавча техніка : практичний посібник нормопроектувальника. К. : Легальний статус, 2011. 266с.

6. Юридична техніка : навч. посіб. / Шутак Ілля Дмитрович, Онищук Ігор Ігорович; Івано-Франків. ун-т права ім. короля Данила Галицького, Лаб. академ. дослідж. прав. регулювання та юрид. техніки. Івано-Франківськ : [б. в.], 2013. 495 с.

7. Юридична техніка й технології: навч.-метод. посіб. / Манько Денис Григорович ; Міжнар. гуманіт. ун-т, каф. теорії та історії держави і права. Херсон: Олді-плюс, 2013. 202 с.

8. Юридична техніка: навчально-методичний посібник / Яковенко М.О. Вищий навчальний заклад «Укоопспілки» Полтавський університет економіки і торгівлі. 2016. 148 с.

7.2. Додаткові:

1. Акти місцевих державних адміністрацій. (Зразки документів) : інформ.-довід. посіб. / С В. Циц. Хмельницький : [б. в.], 2009. 168 с.
2. Балтаджи П. Юридична техніка правозастосовних актів: теоретичний аспект. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2006. № 2. С. 68-70.
3. Беяневич О. А. Процесуальні аспекти укладання мирової угоди в господарському суді. *Вісник господарського судочинства*. 2007. № 2. С. 133-139.
4. Відповідальність за порушення законодавства про дорожній рух (нормативна база, коментарі, зразки процесуальних документів) : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / С М. Тараненко, А. О. Собакарь; Донецький юридичний ін-т МВС при Донецькому національному ун-ті. Донецьк : [б.в.], 2005. 134 с.
5. Документознавство. Зразки документів праводілової сфери: навч. посіб. / А. В. Корж. 3-тє вид., стер. К. : КНТ, 2009. 314 с.
6. ДСТУ 2732-2004. Державний стандарт України. Діловодство й архівна справа. Терміни та визначення понять. Вид.оф. К. : Держстандарт України, 2005. 24 с.
7. ДСТУ 3582-1997. Державний стандарт України. Інформація та документація. Скорочення слів в українській мові. Загальні вимоги та правила. Вид.оф. – (Чинний від 01.07.98). К. : Держстандарт України, 1998. 24 с.
8. ДСТУ 4163-2003. Державна уніфікована система документації. Уніфікована система організаційно-розпорядчої документації. Вимоги до оформлювання документів. Вид.оф. К. : Держспоживстандарт, 2003. 21 с.
9. Заяви та клопотання до суду : зразки документів, коментарі / Л. Г. Залуцька. Х. : Консульт, 2006. 176 с.
10. Зразки документів у господарському процесі : станом на 2 квіт. 2012 р. : [наук.-практ. посіб.] / [Деледивка С. Г. та ін.]; за заг. ред. Деледивки Сергія Григоровича. К. : Центр учбової літератури, 2012. 703 с.
11. Зразки кримінально-процесуальних документів: дізнання та досудове слідство / М. А. Хазін [і др.]. К. : Атіка, 2006. 235 с.
12. Зразки процесуальних документів: посібник / А. М. Бірюкова [и др.]; ред. С. О. Куринська; Академія адвокатури України, Школа адвокатської підготовки. К. : Прецедент, 2005. 176 с.
13. Зразки цивільно-правових документів: науково-практичний посібник / за ред. В. О. Кузнецова. К. : Істина, 2011. 712 с.
14. Лошицький Л.В. Стратонов В.М. Науково – практичний коментар Кримінального процесуального кодексу України. Зразки процесуальних документів. Станом на 21 лютого 2020 / за заг. ред. Лошицького М.В. Київ: Видавничий дім «Професіонал», 2020. 1288 с.
15. Коментовані зразки документів (за чинним законодавством України) / А. М. Єрух [и др.]. Х. : Страйд, 2005. 368 с.
16. Коментовані зразки документів (за чинним законодавством) : у 3 т. / за заг. ред. В. М. Марченка, О. Д. Чуєвої. Х. : Страйд, 2010. 440 с.
17. Красницька А. Юридичні документи: техніка складання, оформлення та редагування : посібник / А. Красницька. 2-ге вид., доповн. і переробл.

К.: Парламентське вид-во, 2006. 537 с.

18. Красницька А. Правила-вимоги юридичної техніки щодо процесуальних актів кримінального судочинства. *Юриспруденція: теорія і практика*. 2009. № 1. С. 7-13.

19. Красницька А. Правозастосовні помилки у текстах процесуальних актів кримінального судочинства. *Судова апеляція*. 2009. № 1. С. 28-33.

20. Красницька А. Удосконалення мови процесуальних актів кримінального судочинства. *Українська мова в юриспруденції: стан, проблеми, перспективи* : зб. матеріалів наук.- практ. конф. К., 2006. С. 79-82.

21. Кримінальний процес України : тези лекцій; ігри; процесуальні документи : навчальний посібник для студентів вузів / В. В. Молдован, Р. С. Кацавець. К. : Алерта, 2012. 357 с.

22. Кримінальний процесуальний кодекс України: структурно логічні схеми і таблиці, типові бланки та зразки процесуальних документів: наук.-практ. посіб. / [Андрєєв Р. Г. та ін.]. К. :Алерта, 2012. 734 с.

23. Кримінально-процесуальні документи: досудове та судовепроводження: навчально-практичний посібник / О. П. Кучинська. К.: ЮрінкомІнтер, 2010. 406 с.

24. Легка О. Юридична техніка законодавчих та правозастосовних актів. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2012. № 1. С. 101-107.

25. Мічурін Є. О. Техніка складання договорів : науково-практичний посібник. Серія «Практика і закон». Харків : Юрєвіт, 2011. 536 с.

26. Онищук І., Шутак І. Юридична техніка конструювання норми права. *Вісник Національної академії прокуратури України*. 2013. № 2. С.39-44.

27. Правочини. Зразки нотаріальних документів: навчально-практ. посібник : Коментар цивільного законодавства, нові види договорів, зразки нотаріальних документів, коментар до окремих зразків документів / Є. О. Мічурін. Х. : Еспада, 2004. 464 с.

28. Пригара Л. Юридична техніка: поняття, структура, ознаки. *Часопис Київського університету права*. 2004. № 2. С. 26-31.

29. Процесуальна документація: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / П. М. Павлик [и др.]. 2-е вид. К. : Центр учбової літератури, 2009. 464 с.

30. Процесуальна документація: навч. посібник / П. М. Павлик, Ж. В. Удовенко, Т. М. Кілічава, Л. М. Райх. 3-тє вид., переробл. та доповн. станом на 1 серп. 2010 р. К. : Центр учб. л-ри, 2010. 560 с.

31. Процесуальні акти кримінального судочинства : юридична техніка, шляхи вдосконалення: дис... канд. юрид. наук: 12.00.09 / Красницька А. В.; Київський національний ун-т внутрішніх справ. К., 2008. 232 арк.

32. Процесуальні документи у цивільних справах : теорія, методика, практика : науково-практичний посібник / ред. С. Я. Фурса. К. : Правова єдність, 2011. 895 с.

33. Процесуальні та договірні документи у практиці роботи / С. О. Теньков, О. В. Богатиренко, О. С. Головатенко [та ін.]. К. :Професіонал, 2012. 512 с.

34. Суд. Зразки документів (заяви, позовні заяви, скарги, клопотання) : практ. посібник / упоряд. І. А. Куян. 3. вид., доп. і перероб. К. :Оріяни, 2004. 252 с.

35. Сучасне діловодство : зразки документів, діловий етикет, інформація для ділової людини / уклад. Н. Г. Горголюк, І. А. Казімірова ; ред. В. М. Бріцин. К. : Довіра, 2007. 687 с.

36. Стратонов В. М. Порівняльно-правовий аналіз законодавства щодо використання термінів та оціночних понять. Українська мова в юриспруденції: стан, проблеми, перспективи: матеріали X Всеукр. наук.-практ. конф. (Київ, 28 листоп. 2014 р.). К. : Нац. акад. внутр. справ, 2014. С. 59-61.

37. Цивільні процесуальні документи : посібник / уклад. С. О. Куринська. К. : Прецедент, 2011. 352 с.

38. Alexander N. KHORIN, Yulia M. POTANINA, Alexander V. BROVKIN. Legal Regulation of Socially-Oriented Legal Technique. *Utopía y Praxis Latinoamericana*. Vol. 23. No. 82. pp. 423-431, 2018 URL: <https://www.redalyc.org/journal/279/27957591039/html>.

39. Shutak, I. Research of actual and priority directions in the field of legal technique. *ScienceRise: Juridical Science*. 2017. № 1. Pp. 32–36. URL: http://journals.uran.ua/sr_law/article/view/111167.

40. Malko A., Kostenko M. Legal techniques and technology as the most important factors for the sustainable development of the societal legal system. *BRICS Law Journal*. 2019. Vol. 6. pp. 132-153. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/legal-techniques-and-technology-as-the-most-important-factors-for-the-sustainable-development-of-the-societal-legal-system>.

41. Malko A., Kostenko M. Doctrinal basics of the legal technique: comparative analysis within the european legal framework. CBU International Conference Proceedings. 2014. Pp. 177-185. URL: https://www.researchgate.net/publication/280896993_DOCTRINAL_BASIC_OF_THE_LEGAL_TECHNIQUE_COMPARATIVE_ANALYSIS_WITHIN_THE_EUROPEAN_LEGAL_FRAMEWORK.